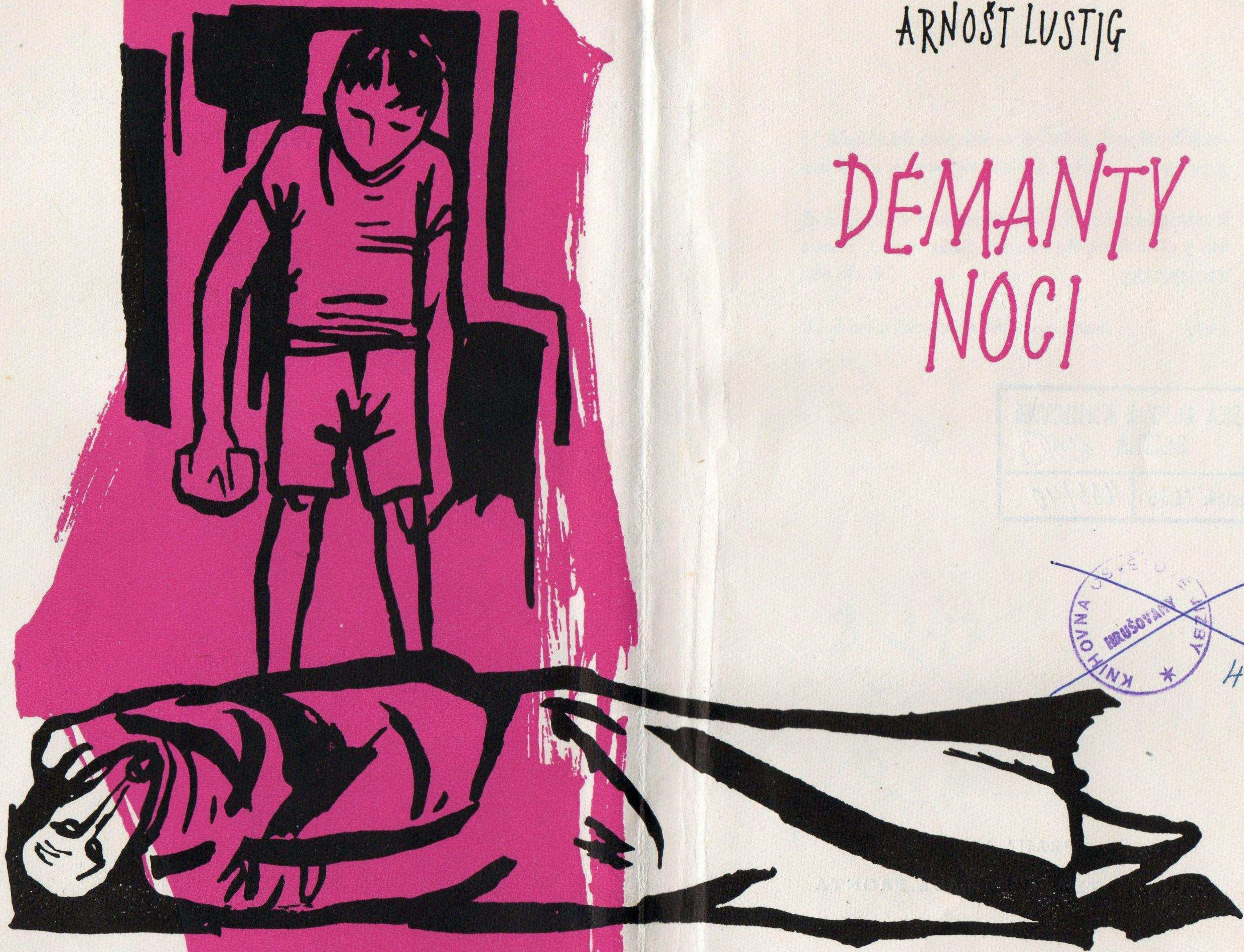

ARNOŠT LUSTIG

DEMANTY
NOCI

~~KNIHOVNA
BRUŠOVANY
AET~~

435/B 247

MĚSTSKÁ LIDOVÁ KNIHOVNA
BLATNÁ 12503
Přirůstek číslo 433/90

PRAHA 1959
NAKLADATELSTVÍ MLADÁ FRONTA

*V bludičkách noci, kterou je válka, jsou děti deman-
tem světla a smutným květem naděje.* PRAVDA

*Je-li v člověku něco bezelstného a čistého i v dospělosti
a stáří, jsou to někdy jen nejlepší pozůstatky z dob
jeho dětství.* ZKUŠENOST

To dobré v člověku se projevuje činem. VÍRA

~~B. 247~~

~~KNIHOVNA
BLATNÁ
PŘIRŮSTEK
433/90~~
při 435.

SOVSTO

Ervín se mračil. Jeho kočičí oči, vsazené do podlouhlé úzké lebky, proplouly neklidně víčky. Svíral rty hněvivě do tenké nafialovělé křivky. Sotva odpověděl Čikymu na pozdrav. Pod paží mačkal kalhoty, stočené do klubka.

„Co za ně dáš?“ zeptal se po chvíli. Nechal teď planovat nohavice ve vzduchu a řídkým, ořechově hnědým tkanivem na zadnici prosvítalo.

Čiky se šklebivě zazubil: „Kdes tohle sebral?“

A pak: „V tomhle spodním rouše,“ okukoval manžety a podšívku, „by se neukázal ani Kristus.“

„Mně zajímá teď jenom jediný, Čiky,“ odrazil úsměch Ervín. „Co bych za ně moh' dostat.“ Řekl to rychle, skoro až příliš, jak se mu zdálo.

„Ani vzkříšenej Kristus,“ opakoval ledabyly Čiky, „v tý nejpodělanější lodžský ulici.“

A hned, když viděl, jak to Ervínovi cuká u čelistí: „Na kolenou jsou ještě dost dobrý. Kdes je vzal?“

Vlaštovky létaly docela nízko. Ervín je pozoroval se snivou nepřítomností a neodpověděl, poněvadž tuhle otázku čekal, připravil se na ni a obrnil se proti ní již tolikrát cestou sem.

Začal zas pozvolna stáčet své málo oslnivé zboží.

Na rohu se ukázal člen vnitřní pořádkové služby.

„Smradi zelený,“ prohodil ledově a přelétl zášlehem oka jejich pohublá tílka.

A potom: „Koukejte zmizet.“

Otočili se k němu nevšímavě zády.

„Snad to není taková tajnost,“ ozval se potom Čiky. „Každej pozná, že jsou to kalhoty velkého člověka.“ A zlostněji: „Čeho se bojíš, pitomče. Snad ti je ne-sežeru.“

„Čeho bych se bál?“ odpověděl vyhýbavě Ervín. Zase mlčel a mrkal a cukání se mu trhavě ukázalo na tváři.

Sevřel pevně nohavice pod paží: „Potřebuju je proměnit.“

„Je to hadr,“ prohlásil najednou Čiky znalecky.

„Není to hadr,“ odpověděl věcně Ervín, „kecáš. Je to anglická látka.“

„Pokusil bych se teda někde,“ podvolil se Čiky, „ale na půl.“

„Jak to?“

„Krásně,“ řekl Čiky s převahou. „Tys je někde otočil a já je proměním.“

A pak, když mu Ervín předal balíček, vytáhl Čiky z kapsy kus motouzu a převázal jej, s uměleckou kličkou. Stáli zde v úzké uličce, vydlážděné jen řídké kočičími hlavami, a lidé, pokud tu občas procházeli, se jim museli vyhýbat. Někde v pozadí tu a tam zahrčela tramvaj, ale nebylo ji vidět. Někdo na ně začal kývat z protějšího okna. Nevěnovali tomu pozornost a nepoznali, zda jim hrozí nebo kyne.

Teď držel menší z nich, Čiky s dohola ofikanou hlavou, hnědé kárované kalhoty pod paží zrovna tak úzkostlivě, jako prve Ervín. „Ale abys neucuk,“ zapochyboval. „Já si s tím ošoupu nohy a...“

„Neboj se,“ řekl rychle Ervín. Sotva se zbavil

kalhot, bylo na něm znát ulehčení. Cukání u čelistí mu docela ustalo.

„To já jen tak,“ kasal se hned Čiky. „A jestli si jako o tamtom myslíš, že je to taková tajnost, je mi to tedy fuk.“

„Umřel mi táta,“ řekl Ervín náhle.

„Aha,“ odpověděl Čiky. „Ptám se jen kvůli tomu, co bych měl říct, kdyby něco...“

„Samo,“ prohodil Ervín a pořád se díval do země.

„Taky jsem to nemoh' vědět,“ dodal Čiky s omluvnou výčitkou.

„Teď je zajímavý jen jedno, jestli to máš kde vyměnit,“ řekl opět rychle Ervín. Vrhł kradmý pohled na Čikyho obličej a pak zase na kalhoty. „Ale honem, rozumíš.“

„Mám,“ odpověděl pohotově Čiky. „To je jasný.“ Napadlo ho ihned, že Ervín hodlal zvýšit hodnotu svého zboží, když bylo od jeho otce a když se s ním *tohle* stalo.

„Kde?“ dorážel Ervín.

„U starýho Mojšeho,“ lhal Čiky.

„Kdo to je?“ ptal se Ervín. „Tohle jméno jsem ještě neslyšel.“

„Největší lump v Lodži,“ odpověděl Čiky přesvědčivě. Pásl se na Ervínově údivu.

„Jen se moc nenaparuj,“ hučel Ervín. Nebylo mu příjemné handrkovat se tu, i když by mu na tom jindy vůbec tak nezáleželo. Ani vlastně nechtěl. Něco mu tahle slova vkládalo do úst.

„Žes o něm ještě neslyšel,“ podotkl Čiky, „na tom nemůže docela nic změnit. Je to největší gauner v Lodži. Originál, Ervíne.“

„Co by mi za ně moh' dát?“ dotázal se Ervín hluše.

„Snad *nám*, ne?“ opravil ho Čiky.

„No jistě,“ řekl Ervín. Ale znělo to tak divně. Skoro

se bál, že tomu nebude chtít Čiky věřit, když to říká tak plačtivě.

„Moh' by navalit čtvrtku chleba nebo pár deka mouky,“ rozvažoval Čiky nahlas, „protože (teď zase rozmotal uzel a znovu roztáhl kalhoty) kolena nemají docela žádný záplaty. Možná i o gram víc, Ervín, ale to ti nemůžu zaručit předem.“

„Potřeboval bych citrón,“ vyhrkl najednou Ervín. Skoro vytřeštil oči. Vězelo to v něm celou tu dobu, co tady čachrovali, jako přilepené, ale teď to konečně oderval. „Když ne celej, aspoň půlku.“

„Já zase,“ zaculil se Čiky tváří k obloze, po níž pluly potmělé vlaštovky s bílými bříšky a špičatými křídly, „bych potřeboval strejdu na Floridě. Aby mi poslal efidevit.“

„Sám bych ho nechtěl,“ vysvětlil mu Ervín.

„Nebud' pitomej,“ řekl zkrátka Čiky. „Kde by starej Mojše, a vím já kdo jinej, tady vzal citrón? S těma je to tu horší (nemohl však dost rychle na nic vhodného přijít)...“

Najednou na sebe vzala Čikyho tvářička rozkošnický výraz, protože připadl na čokoládu. A zároveň uvažoval o tom, jak to má přece jen Ervín dobré, že získal tyhle kalhoty, a poklesly mu nakysle koutky. Ale neřekl nic z toho nahlas.

„Povídám ti,“ houkl umíněně Ervín, „že ho nepotřebuju pro sebe.“

„I kdybys ho chtěl pro zázračného rabína,“ odsekl Čiky, „citrón je citrón.“

„Jestli ho sestra nedostane,“ řekl Ervín, tak suše, jako prve, když tohle začalo, „je to s ní jistý.“

„Oč u ní běží?“ zeptal se Čiky mimochodem a zabaloval opět kalhoty.

„Přesně to nevím,“ odpověděl Ervín. „Nějaká avitaminóza, ale moc blbá. Doktor u ní byl ráno a prohlíd’

taky mámu; měli jsme toho plnou šišku, poněvadž fotr ještě ležel *vedle*.“

„Heleď,“ řekl Čiky s nepatrným přidechem uznalosti, „v nejlepším ti donesu kus chleba, rozdělíme se o něj a bude to dobrý. Poněvadž (zavázal pečlivě uzel) kdyby měli bejt na tenhle hadr štyry — tvoje ségra, máma a ještě ty a já — ždíbli by si všichni jako brabci z vyřobanýho koňskýho kaštanu, a to nemá páru.“

„Kdybych to nepotřeboval,“ pronesl tvrdošíjně Ervín, „tak bych o tom nemluvil.“

„Nemel,“ řekl Čiky, „nebo toho necháme. Takhle bysme se nedohodli do soudnýho dne.“

Pak se Čiky zakoukal na střechy.

Vzadu opět hučela a drnčela tramvaj. Tahle električka mu pokaždé připomněla, že i v tomhle městě jsou lidé nějak jiní než oni tady, že si mohou jezdit, dokonce i přes ghetto, ale jen mezi ostnatými dráty a posty (aby snad někoho nenapadlo něco vyhodit anebo dokonce zvnitřku naskočít), než tramvaj opustí zapovězené pásmo.

Potom se obořil na Ervína.

„Něco přece tý holce bejt musí,“ zahučel zlostně. „Avitaminózu má každej. A ty bys to měl jako její brácha vědět. A bejt opatrněj. Co když má něco nakažlivýho a já se tu párám s tvejma mizernejma kalhotama a už to mám taky.“

„Neboj se,“ odrážel ho Ervín. Umiňoval si, že se nesmí nechat ničím zastrašit; ani těmito řečmi; *tyhle* kalhoty přece nemůže dát laciněji, božínku, nemůže to Čikymu vyklopit. „Něco teda má,“ připustil, „ale nakažlivý to není. I když to přesně nevím.“

„Písemně bys mi to nedal,“ houkl Čiky vyčítavě.

„Jdu domů,“ řekl pak Ervín.

„Koukni,“ ozval se Čiky najednou. „Mohli bychom se po tom citrónu pozeptat spolu.“

„To ne,“ řekl Ervín potichu.

„Proč?“

„Raděj ne,“ opakoval ztichle Ervín. A opět se viděl, jak se to celé odehrálo, než sem přišel; jak stahoval s tatínka ty kalhoty. Tělo už tuhlo, tak divně; musel si přitom stále opakovat: *toblecto byl tvůj otec, živej člověk, a ještě včera a možná, že ještě v noci. Ale už ne.*

„Já nemám fotra ani mámu,“ řekl Čiky.

„To já vím,“ odpověděl Ervín.

Obloha nad nízkými střechami byla teď jako docela mělké mrtvé moře. Nahoře poletovali tiše a klouzavě malí černí ptáci. Obloučky kamenné dlažby, na nichž přešlapovali, byly čím dále tím menší, a šedě mu unikaly.

„Tak já s tím pak skočím k vám,“ řekl potom Čiky.

„Do kdy to stihneš?“ zeptal se Ervín.

„Do odpoledne,“ řekl Čiky, „nejpozděj do štyr.“

„Ale Čiky...“

„Co?“

„Nic u nás neříkej.“

„Copak jsem praštěnej?“

Potom se rozešli. Čiky rychle zmizel někde poblíž hučení tramvaje a Ervín zamířil k domovu. Někde za ním, v ozvucích toho povědomého, omšele dráždivého zvuku, byly mravenčí krámky. Tak to vycházelo, pomyslel si, jak předpokládal. Třeba by to dokázal vyměnit sám. Ale nešlo to — dneska. Jak znovu vážil celý sled událostí, od chvíle, kdy se to s otcem stalo, až k okamžiku, kdy vrazil kalhoty do rukou Čikymu, dolehlo to na něho nepříjemnou tíhou. Pak se ztratil v uličce ještě užší, než se prve rozešel s Čikym. Zapadl do jednoho z trpasličích krámů, který jím dávno již nebyl, protože roleta se nedala stahovat ani vytahovat a předchůdci, kteří z něho udělali byt, zmizeli za velkou zdí a uvolnili jim svoje místo. Všechno zde bylo za-

bedněno víky od beden, světlo ulice sem téměř nepronikalo. Tady bydlel.

Stále ho napadalo, že to udělal, ale že už to nesvedl sám vyměnit; a myslel na to, i když přestal dýchat, aby nenabral do plic příliš ztuchlého vzduchu naráz. Na přívít mezi šerem a tmou si zvykl hned.

Matka ho uvítala chrapotem. Již dlouho se nepodobala ženě, s kterou sem přijel. Měla teď navíc oteklou nohu; nemohla z postele a se vším čekala na něho.

„Kdes byl?“ zeptala se ho po chvíli.

„Venku,“ odpověděl vyhýbavě, spíše ke zdi. Vždycky, když dlel zde, zalézal nejraději do tohoto kouta, kde byl otočen ke všem zády, i k sestře, jež také ležela. Balil si nohy do zbytků své houně; vyrovnával záhyby a nedíval se na ně.

„Sehnal jsi něco?“ zeptala se matka.

„Ne,“ řekl.

„Proboha, Ervíne, co budeme dělat?“

„Nešlo to,“ řekl zas ke zdi. „Snad později odpoledne.“

„Miriam,“ pravila matka k sestře, „nekašlej, namáhá tě to.“

„Mirko,“ zavolal Ervín.

„Miriam,“ opakoval po chvíli, když neodpovídala.

„Ona nemluví?“ zeptal se matky.

„Namáhá ji to,“ odpověděla mu. „Měl by ses po něčem podívat.“

„Nikde nic není.“

„Ale měl bys to snad zkusit,“ trvala matka tvrdošíjně na svém. A potom, když mlčky ležel: „Jdi ven.“

„Povídám ti,“ hučel, „že nikde nic neseženu.“

„Měl bys jít,“ řekla matka zatvrzele. „Vidíš snad Miriam, ne?“

„Vidím,“ odpověděl. „Ale vždyť nikde nic neseženu.“

„Proboha,“ řekla matka ostřeji. „Poslouchej mne. Jdi ven.“

„Nepůjdu,“ odsekl jí. A: „Protože jsem už byl — nikde nic není.“

„Ervíne,“ ozvala se pak matka. „Miriam dnes nic nejedla.“

„Já taky ne,“ odpověděl.

Obrátil se ještě víc ke skvrnám ve zdi. Odněkud zaslechl drobné šramocení — myši; byly docela blízko, i když je nebylo vidět. Zatoužil po tom, některé z těch rámusivých zvířátek chytit. Pohládit je a potom zabít.

„Už tady byli?“ zeptal se po dlouhé chvíli.

„Ne,“ odpověděla unaveně matka. „Nebyli. Ještě leží v chodbě.“

A potom: „Proč nechceš jít ven?“

„Chci,“ řekl vlídněji. „Ale nemá to cenu.“

„Ervíne, dítě...“

„Mami, nech toho.“

„Zkus to jen.“

„Nech toho,“ okřikl ji.

Pak, když bylo chvíli ticho, rozrušila je Miriam svým kašlem. Ale neřekla ani slovo, i poté, co se utišila, a zamýšleně se dívala ke stropu.

Byl rád, že nemluví a že nic nechce. Stáhl si hlavu mezi kolena a zacpal si uši. Šramocení neviditelných zvířátek tu stále bylo. Vedle, myslel si, leží tedy ještě otec. Je bez kalhot (to matka neví), zachumláný do nejhorší houně, kterou tu měli. Ale matce ta pokrývka jistě chybí. Kdyby ji napadlo jít si ji vzít, viděla by, co udělal. Ale naštěstí se nedokáže už ani pozdvihnout — noha ji neudrží. A možná, napadlo ho také, že tatínka odnesou i s tou dekou. Už tu měli být. Mají asi hromadu práce, usoudil. Snad to do večera stihnou. To by bylo nejlepší; matka by se pro tu houni mohla také pajdat.

„Někde je tu prý zázračný rabín,“ řekla zemdeně

matka. „Jdi k němu, a pověz mu, že tě posílám a že ho prosím na kolenou, aby sem přišel.“

„Nevím, kde je,“ odpověděl. „A kdyby byl zázračnej, nikam nepůjde.“

„Tak se zeptej,“ řekla matka. „A nezlob mě.“ Ale její posunky už ztratily někdejší rozhodnost; byly vyčpělé a nepůsobily na něho.

„Nikam nepudu,“ hučel. „Dejte mi pokoj. Nemá to cenu.“

Najednou ho napadlo, že by bylo lepší, kdyby tam ležela maminka s Miriam vedle otce, protože tohle všechno pro ně není.

„Proč nechceš nikam jít?“ zeptala se po chvíli opět matka.

„Poněvadž to nemá žádnou cenu,“ řekl. „Zbytečně se vysílím. Seženu ještě něco k večeři.“

„Miriam to tak dlouho nevydrží.“

„Vydrží,“ houkl.

„Otec to taky nevydržel,“ namítla matka.

„Poněvadž už byl starej.“

„Ervíne...“ spustila matka nanovo.

„Vlezte mi všichni na záda,“ zahučel, „ani se nehnu.“

Seděl tu notnou chvíli, pozoroval pohyby stínů a v duchu slyšel, jak narážely do oprýskaných skvrn v omítce.

Jestliže přijdou pro otce ještě odpoledne, napadlo ho, bude to dobré. Ale tušil i opak všeho, jako by to zde tkvělo zobrazeno ve skvrnách a prohlubních zdí, že nepřijdou-li, začne se tatínkovo tělo rozkládat a páchnout. Maminka polehává s tou nohou a Miriam tolik kašle, prve se mu zdálo, že chce všechno to bolavé vykašlat. Sotva takhle dlouho vydrží, usuzoval, konec války je ještě daleko; postové kolem tramvaje mají své chleběrny tak sveřepě nařvané a pošilhávají si klidně přes dráty.

Zakručelo mu v žaludku. Zabořil si tváře do dlaní a mlčel. Vyčkával, kdy matka zase začne. Nezačínala a skoro mu to chybělo. A pak zase myslel na chodbu vedle a na *to temné* v dece. A zároveň s tím mu splýval obraz kalhot, které před chvílí odnesl Čiky. Tatínek poslední dobou tolik stonal, pomyslel si najednou, je to pro něj v té houni přece jen daleko lepší.

V břiše mu opět zahrčelo. Alespoň, pomyslel si, neslyší ty pitomé myši. Pokusil se usnout. Nešlo to. Matka tak halasně pohekávala.

Z ulice sem dolehlo bušení na vnější stranu rolety. Zalehlo k němu jako hmatatelná ozvěna.

„Tos ty?“ zakřičel Ervín.

„Ne,“ ozvalo se venku, „to je zázračnej rabín s bandaskou na mlíko.“

„Jdu tam,“ obrátil se Ervín k matce.

„Brzy se vrať,“ odpověděla.

„Co bych tam asi dělal?“ zahučel za sebe a začal se protahovat ztemnělou škvírou v rozestouplé zdi. Šlo mu to snadno, s tělem, vychrtlým na kost, úzkou podlouhlou hlavou a vyvalenými zelenými kukadly. Cítil neustále matčin pohled v zádech, jeho prosebnou žádostivost.

Na dvoře si narovnal tílko, až to zaprašťelo. Čiky tu nebyl. Zůstal na chodníku.

„Co tu okouníš?“ obořil se pak na Čikyho. „Cos doneš?“

„Něco,“ nafoukl se Čiky.

„Co?“

„I přes ty fleky na zadku,“ začal Čiky od lesa, „mi dal víc, než jsem doufal. Půl jsem si toho vzal cestou, jak jsme si ujednali, druhéj díl ti nesu.“ Vytáhl z kapsy krajíc chleba, pečlivě zabalený do špinavého šátku. Podal ho Ervínovi.

„Tenhle jedinej krajíček?“

„Mělo to fleky na zadku,“ opakoval číhavě Čiky.

„Tenhle mrňavej kousek?“

„Myslíš snad, že jsem toho dostal víc?“

A uraženě: „Už jsem ti pověděl, že to mělo fleky na zadku. A že starej *tenbleten* je největší zloděj v Lodži.“

„Dej to sem,“ zachrčel Ervín. Už nevyřkl ani slůvko, ačkoli si prve myslel, když Čiky čekal na chodníku před barákem, že snad přece sehnal kousek citrónu a že se chce vytahovat a ukazovat se s tím lidem pro velké oči, protože zrovna takový Čiky byl.

Vytrhl mu krajíc, obracel se pomalu a zklamaně.

Protáhl se zpátky rozsedlinou.

V šeru vyhledal lůžko, na němž ležela matka.

„Chytej,“ vyhrkl zlostně; hodil po ní skrojkem.

Slyšel, jak trochu zaúpěla do šera, protože chléb se odrazil od její tváře, a jak bezmocně šmátrala dlaní po zemi, než ho našla, protože bolavá noha jí zbraňovala vstát. Konečně ho měla; dýchala hlasitě a přerývaně a rozlomila ho na tři kousky.

„Tohle je tvoje,“ řekla.

„Já nechci,“ zahučel.

„Ervíne?“ zeptala se udiveně.

Mlčel, třesl široce vyvalené oči ke škvírám v bedně a bál se hrozně, že se ho znovu zeptá.

„Proboha Ervíne!“

„Už jsem měl,“ vyrazil ze sebe.

„Kolik sis vzal?“ zeptala se.

Zatáhlo se mu něco v hrdle. Nemohl již hovořit. Myši tlapy se teď ozvaly přímo pod ním.

„Neboj se,“ zahučel konečně. Měl strašlivou chuť lapit některou z myši a hodit ji tam do hlav lůžka, zaházet celou tu zšeřelou postel.

Vylézal ven; to ošklivé v něm stále vězelo; a věděl, co si matka myslí.

Chvíli šli mlčky. Slévalo se to v něm všechno dohro-

mady. Ale tady, když tu šel jenom s Čikym, docela takhle blizoučko, že se div nedotýkali jeden druhého lokty nebo rameny, se to zase rozlilo. Čiky je kamarád. Je to skoro víc než bratr. Opřel se o něho. Najednou dostal takovou úplně zvláštní, divnou chuť vztáhnout paži vzhůru; dotknout se alespoň prstem oblak. Kdyby byl vlaštovkou, napadlo ho, bylo by to děsně lehoučké. Proháněl by se po nebi, třeba i kdyby přselo, protože by skákal po obloze jako po roletě.

„Koukej, Ervíne,“ ozval se najednou Čiky.

„Co?“

„Ten stařec mi něco ohromného pověděl.“

„Tak buď rád.“

„Tebe to nezajímá?“

„Zajímá, co ti řek’?“

„Na něco se mi ptal.“

„Na co?“

„Jestli tvůj táta neměl...“

„Co?“

„Něco...“

„Co by měl mít?“ zeptal se Ervín. „Bylo to hlady. Ten tvůj stařec má vylízanej mozek.“

„Tak jsem to nemyslel,“ odpověděl Čiky. „Třeba nějakej prsten.“

„To neměl,“ mávl Ervín unaveně rukou. „A matka taky nemá.“

„Naznačil mi to kvůli tomu citrónu,“ začal zase Čiky vyčkávavě.

„Co ti naznačil?“

„Že by to možná šlo, ale za zlato...“

„Táta žádný neměl.“

„Snad někde ano,“ řekl Čiky. „Ten stařec v tom dovede chodit. Hned mi naznačil co a jak.“

„Tak se vymáčkni rovnou,“ zahučel Ervín; ale zavalilo ho zase to temné, co v něm stoupalo jako ledová

vlna, čím vlastně od první chvíle rozpoznal, oč jde.

„V puse,“ řekl konečně Čiky.

„A co?“ téměř vykřikl Ervín.

„Třeba zlatý zuby.“

„Cože?“

„Jakýpak cože. V puse prostě. To snad chápeš, ne?“

Ervín se zastavil a Čiky ho následoval. Pak na něho Ervín užasle pohlédl, vyvalil oči a rozevřel ústa.

„Co na mě tak civíš, člověče,“ řekl hněvivě Čiky.

„Za to by ten citrón musel najisto bejt.“

Najednou mu dal Ervín facku. Čiky měl takovou docela malou tvář, trochu do trojúhelníku, nahoře šišatou, to bylo hezky vidět, poněvadž byl úplně dohola. A pak druhou. A začal ho bít do obličeje a do prsou, kam se trefil. *Protože to bylo teď jako by viděl otce na chodbě v té děravé houni, a jako kdyby mu zrovna stahoval ty kárované kalhoty; a zase si představoval, že je to tatínek a že pro něho přijdou; a že ho ještě před tím okradl i jako mrtvolu, a že by ten chleba stejně nemohl polknout, i kdyby si vzal od matky svůj díl, aby nepojala podezření, odkud to bylo.* A říkal si teď, jak do Čikyho bušil, že otec je mrtvý, ale že to před tím ještě něco znamenalo; že si to nesmí nechat líbit. Mlátil do Čikyho a myslel i na matku, jak mu před chvílí nevěřila, a měl pocit, že ji bije taky. Potom zpomalil, protože ho najednou začaly opouštět síly. Sotva pocítil, že se Čiky začal bránit; že dostal dvě rány do brady a jednu do žaludku ještě dříve, než je lidé počali rozhánět, a že nakonec odcházel jen Čiky, protože on se musel posbírat s dlažby.

Otrásl se jako pes a šel domů.

„Ervíne,“ ozvala se matka.

„Co?“

„Máš ještě něco?“

Neodpověděl, celý se chvěl chladem. Zahalil se do

pokrývky. Tohle bylo jeho jediné místo, které mu patřilo. Nemusí mluvit, nic. Zakryl si opět obličej do dlaní. A znovu čekal, až se matka ozve, jako prve, ale nestalo se to ani teď. Vlhké lepkavé šero, ještě hustší než po poledni, mu omotávalo tělo; přál si, aby je rozředil matčin hlas. Proč nedoráží, myslel si. Ta lepkavost se po něm celá rozlézala. Ticho ho vedlo jako cesta tam vedle, kde to vše ještě leží. *Když někdo umře, napadlo ho, je to docela jako nic. Ani nevzdechnout, o nic si nikomu neříkat, nikoho se neprosit a nekoukat žádostivě na tramvaj, jak projíždí odněkud někam; neokounět stále po něčem a nic nevidět a neslyšet a nemít strach. Tak to bude brzy s Miriam, problesklo mu hlavou.* Téměř jí to teď záviděl. Tak tatínek je od rána v té děravé houni, myslel si pak, vlastně je mrtev déle, protože *ráno to bylo teprve před chvilkou, co ještě žil.* Teď již to bude brzy celý den. Dříve, napadlo ho, na to nemyslel. Ohlédl se, aby zahnal ten ošklivý pocit. Mirka kašlala pod deku, ale tak poklidně, méně než dopoledne. Protože nemá už tolik síly. A jak tu byl skryt v šeru, zachtělo se mu náhle řvát a odehnat to všechno, a brečet proto, že už je táta mrtvý a že ho netrápí tahle chuť po něčem. Ale jestli teď někdy přijdou pro otce, řekl si, třeba to udělají zrovna tak, jak to říkal Čiky. Zase se před ním vynořila trojúhelníková tvářička. A pak to udělají sami, pomyslel si, pro toho starce, a je přece nesporné, že hlavní a prvý nárok na to mají matka, Miriam a on, protože to byl *jejich* otec. A teď si jistotně vzpomněl, že tatínek měl zlatou stoličku, třpytnou jako úsměv, na který se v této chvíli upamatoval. Najednou ho začal opřádat strach, ale jinak než prve, že když to neudělá, přijdou pro tátu a s Miriam to dopadne, jak naznačovala matka. Třeba už Čiky v žoldu toho starce číhá venku, pomyslel si, až se ukáží ti chlapi s neckami, aby to spáchali společně, místo něho. Pronikl tmou a obhlédl matku. Neměla o jeho myšlenkách potuchy —

svírala svůj oteklý kotník. Polo ležela a zpola seděla na posteli, docela pokroucena zírала do tmy s potemnělou, matnou září v očích.

Rychle vstal.

„Půjdu ještě něco sehnat,“ zachrčel.

A potom, když matka mlčela: „Už jdu.“ Vlétl do chodby s chvatem, který mohl být matce nápadný; ale už se jí zmocňoval nezájem. Této chodbě se prve vyhnul, aby nemusel minout *to* v dece. Kvůli tomu se prodíral škvírou ve zdi a odřel si šaty a zmenšil jejich hodnotu pro matku, kdyby tam tak musel ležet sám na těch vychladlých kamenech. Teď sem šel rovnou. Obava, že přijde pozdě, že by ho mohli předběhnout ti chlapi s neckami a Čiky a stanout tam na zesvětleném konci chodby zrovna teď, mu způsobila trhání u čelisti.

Hodně to zde páchlo; ztuchlým vlhkem, stářím zvětralých zdí a myšinou. Ne, určitě to nebylo tím, že tu ležel tatínek. Ale musel počkat. Sklonil se po okamžiku váhání.

To přece už není tvůj otec, hučel sám k sobě, to byl jenom do včerejška. Teď už to nikdo není, jen tělo, z kterého nezbylo nic než váha a práce s odnášením. Budeš na něho myslet, umiňoval si, pouze v dobrém, jako kdyby se to nebylo stalo.

Houni odhrnul naráz. Nyní zavřel oči. Ale nemusel by to dělat, přiznal si hned, pro nic to nebylo. Musel je stejně vzápětí rozevřít a poohlédnout se zevrubněji. Ještě chvilku se zdržoval.

Nebude zas moci jíst, říkal si, ale zakřikl to v sobě; musí to rozmetat, aby tu bylo jenom *tohle*, a ani to. Už si nyní pouze pamatoval, *který to byl*. Pak to zkoušel. Báł se své dravosti, tlumil ji. Ale začal ho náhle pronásledovat strach, že ti chlapi s neckami a Čiky právě jdou a ještě jiná obava — že ho zde přistihnou zrovna při

tom. A někde strašně daleko byl ten citrón. Začal se vzdalovat, už byl na konci chodby, malý a žlutý, a zmizel. Najednou se nemohl rozpomenout, odkud citróny vlastně jsou, zda rostou na stromech anebo jako květiny. Chtěl se na to upamatovat. Ale nikdy to asi nevěděl.

Potom zahlédl ztemnělou hranu kamene. Povšiml si ho až nyní, protože to jinak nešlo. A stále ho opřádal ten lepkavý pocit, jako by kradl. Konečně něco povolilo. Horce vydechl. Odhodil kámen.

Vstal pomalu, jako by jeho tělo a hlava na něm byla proud, někam vytékající. Otřel si ruce do kalhot. Ještě to neviděl, ale věděl, že je to ono a že mu to nesmí vypadnout z rukou. Po chvíli vylezl na světlo kanálem na druhé straně chodby.

Sotva se octl na ulici, spatřil trojúhelník Čikyho tváře. Tak vida, řekl si, přece cíhal. Nezlobil se na něho. Nakonec, připustil si, je na tom on přece daleko lépe, protože to vůbec *mohl* udělat.

„Těpic, prcku,“ pozdravil.

„Ty zdechlino,“ zahučel nestrojeně Čiky. „Jdeš mi odprosit, v to aspoň doufám.“

Ervín svíral v dlani tu věc.

„Ale ty dvě,“ zazubil se Čiky, „jsem ti ulíznul jak Šmeling. A šel jsi k zemi.“

Ale Čiky si také povšiml, že má Ervín pod očima kruhy do modra, jak by to žádná rána nezbarvila, i toho, jak je pobledlý, a že něco drží v kapse.

„Zapomeň na to,“ poznamenal po chvílce dobromyslně.

„Tohle si teda vem,“ řekl potichu Ervín. Vyňal ruku z kapsy. „A přines ten citrón. Ale celej, Čiky. A nenecháš si ani kousek.“

Pak otevřel dlaň. Bylo to zde, sotva vábivá skořepina zlata, v odstínu přestárlé měděnky, notně špinavé.

„Jestli je to ryzí, Ervíne,“ vydechl Čiky znalecky, „tak to máš dobrý.“

„Kdy se s tím objevíš?“ zeptal se Ervín věcně.

„Nejdřív to sem dej,“ pronesl Čiky nedočkavě a skryl to matně nazlátlé v prstech. „Ale jako prve — na půl.“

„Starou belu,“ řekl Ervín tvrdě. „Když to Mirka nedostane, neudrží se ani do večera.“

„Půl si nechám,“ prohodil suše Čiky.

„Nic si nenecháš, Čiky, nebo tě zabiju.“

„Zadarmo nehrabu.“

„Nic si nenecháš,“ řekl Ervín znovu tak hněvně a zoufale. „A běž honem. A přines to. Než bude po všem.“

A najednou, jak o tom mluvil a myslel na všechno, počalo se mu opětně stahovat hrdlo vlnou něčeho, co ho zmrazovalo a protékalo tělem a štěrbinami očí; musel si vybavit, jak by mohl Čiky zase přinést takový krajíček místo citrónu — a za to všechno; nemohl již dále hovořit, pouze chrčel.

„Nejsem blázen,“ opakoval Čiky. „Buď to uděláme napolovic, nebo řeknu tvý mámě, kdes to sebral.“

„Tak běž,“ zasípál Ervín. A potom, už docela přiškrceně, jako kdyby současně přesvědčoval sám sebe: „Moc na tom záleží.“

Čiky se obratně protáhl škvírou mezi klubkem chodců. Kolem něho, aniž si toho povšiml, se otřeli dva chlapi s neckami, překrytými hadrem. Každý se jim snažil vyhnout, neboť se vědělo, co v nich nesou.

Ervínovi se nechtělo domů. Zalezl na začátek betonové stoky. Trčela mu ven pouze podlouhlá tenká hlava. Civěl do malé ulice, aby nezmeškal Čikyho, až se vrátí. Vše mu splývalo mlhavě s obrysy baráků a dlažebních kostek, zapuštěných do země a vyplavených dávno zaschlými dešti; nutil se koukat vzhůru k oblakům, kde poletovaly vlaštovky.

A plakal tak docela tiše, spíš dovnitř.

DRUHÉ KOLO

„Padne to na mne,“ řekl ten prostřední, zvaný Markýz.

„Neprorokuj,“ odpověděl mu druhý, vysoký muž.

„Vím, proč to říkám,“ opakoval sveřepě Markýz. „Nezdržuj to a dělej.“

Třetí vedle nich, trochu malý na svých devatenáct let, doposud mlčel. Netrpělivě přešlapoval, zatím co ti dva se dohadovali. „Možná,“ řekl najednou ustrašeně, „že to padne na mne.“

„Nezdržuj a poslouvej,“ okřikl ho vysoký.

Maličký k němu ostýchavě pozvedl zrak. Viděl jeho pokožku na lících, zrytou nepravidelnými obrazci jako plastickou měsíční mapu, ofotografovanou z nesmírné dálky. Zrudl a znovu zbledl jako světle zelený papír.

„Kdo si vytáhne to kratší,“ obrátil se vysoký k oběma, „ten to udělá — ledaže by se projevil jako krysa a nedodržel slovo.“

„Tak už hejbní kostrou,“ zavrčel Markýz.

„Mám to dávno udělané,“ odpověděl mu pohotově vysoký s ošklivě svraštělou tváří. Byl zřejmě o mnoho starší než oba chlapci vedle něho, a viděl, jak dělá Markýzi dobře, když ho může okřikovat. Dal si to líbit. Před válkou pracoval jako sluha v astronomickém

ústavu, a když se právě nepřeli, říkali mu nadneseně Velký vůz.

Markýz zkoumavě pozoroval, co dělá, a viděl, jak si vysoký srovnal do dlaně pod palec tři dřívka; a jakkoli pátravě se díval, které z těch tří je kratší, nespatriil je.

Maličký pociťoval, jak strašně prázdná bude tahle chvíle, jestliže nic nevyřkne: „Třeba to doopravdy padne na mne,“ opakoval.

Vrhli na něho oba — ten prostřední i vysoký — pohledy vražedného opovržení, jimiž mu dali najevo, že s ním téměř nepočítají. Vypadal vedle nich jako trpaslík. Nedávno se zbavil tyfu, slezly mu s lebky vlasy a sotva se držel na nohou.

„Nezdržuj,“ okřikl ho teď zase Markýz. Pomyslel si, že maličký vyhlíží jako olýsalé přestárlé nemluvně.

„Koukni,“ obrátil se vzápětí na Markýze postarší muž s dřívky. „Jsi nejmladší. Patří se, abys táhl jako první.“

A potom, když spatřil jeho podezíravý výraz: „Ještě to zopakuj. Kdo si vytáhne kratší, ten to udělá. Jestliže ti to nevyjde, nastupuje tadyhle maličký — za ním případně já. Budeme se točit tak dlouho, dokud...“

„To už jsem slyšel milionkrát,“ vpadl mu do řeči Markýz. „Padne to stejně na mně, nemusel bys to zdržovat.“ Poznal na maličkém, jak se třese, protože byl druhý na řadě. Svraštělý sám byl dost mazaný, napadlo ho, aby je přesvědčil, že začít musí ten nejmladší, jako by to byla přednost. Nemá smysl se zdržovat a nechat ho to vyvracet. Pojistil si všechno určitě navíc nějakým podfukem, aby to na něho nevyšlo, i kdyby tahal pětkrát. „Po mně už nikdo tahat nebude,“ zavrčel nahlas. „Můžete s tím počítat.“

Viděli na něm — maličký i ten vysoký — jak se usmívá s hrdou a beznadějnou hořkostí, pro niž mu hned od začátku cesty přezdívali Markýz.

„Tak to ukaž,“ vyštěkl sveřepě k svraštělému. Vy-
táhl palce, zastrčené za pásem kalhot upevněných mo-
touzem, a pomalu vzal do malých špinavých prstů pravé
ruky krajní dřívko. Dlaň svraštělého vypadala jako
nějaký obrovský kopec, trčící uprostřed docela prázdné
chvilé, a jeho začerněné nehty jako hráz anebo výzva.
Svrchu se Markýzi zdála všechna dřevíčka stejně
dlouhá. Ale ve skutečnosti bylo jen jediné kratší a to
rozhodovalo o všem a on si to uvědomoval.

„Tohle беру,“ vyhrkl konečně.

Svraštělý muž rozevřel dlaň; opatrně přidržel ukazo-
vákem druhé ruky zbylá dvě. „Padlo to na tebe,“ řekl
horečně. Nechtěl, aby z toho zazněla taková úleva,
neudržel ji prostě napětím v hrdle.

„Věděl jsem to,“ zahučel Markýz, opět tak sveřepě.
Snažil se pouze, aby nechrapěl; aby tu ztemnělou, plí-
živou úzkost, která mu pronikala z hrudi do hlasu,
zahnal hned zpátky do krku.

Maličký docela zbělel ve tváři. Pomalu se mu vracela
barva. „Tos přece nemohl vědět,“ pronesl a zamžikal
ztracenýma očima.

„Nikdo z nás to nemohl vědět,“ vyhrkl vyčkávavě
vysoký.

„Snad jsem tolik neřek’,“ houkl nakvašeně Markýz.
„Padnout to na vás, asi byste nejásali.“

„Padnout to na mě,“ řekl s tichou výčitkou maličký,
„udělal bych to taky.“

„Každej z nás by to musel udělat,“ podotkl rychle
vysoký. „Nemá cenu se o to přít.“

Všechna předstíraná starostlivost, vyznívající ze slov
svraštělého muže, Markýze dráždila. „Možná,“ řekl
zlostně, „že taky ne. Jenže já to provedu.“

„Věděl jsem hned,“ řekl vysoký smířlivě, „že to pro-
vedeš.“

„Stačí i jeden,“ podotkl maličký.

„To vím,“ odsekl Markýz.

„A potom vyrazíme,“ řekl vysoký.

Markýz se zdržel odpovědi. Najednou měl chuť
vchrstnout mu otevřeně do šupin a brázd v jeho po-
muchlaném obličejí, že mu nevěří; že losování bylo zby-
tečné, protože padnout to na někoho z nich, prostě by
nešli.

„Počkejte tu na mne,“ řekl lítostivě nahlas.

Do této chvíle tady přešlapovali, zkřehlí, poněkud
stranou ostatních, za otevřeným nákladním vagónem.
Směli vylézt, protože dno bylo zalité kalužemi z nočního
deště a měli to místo proviantu. Stáli na tomto místě již
třetí den — transport smrti — u volné koleje na slepé
odnoži trati. Rozhodli se metat los — a teď padlo roz-
hodnutí, kdo z nich opatří to hlavní — chléb.

„Pozor na *scharführera*,“ řekl ještě vysoký.

Markýz přehlížel terén a nenamáhal se s odpovědí;
uvažoval jen o tom, jak je to mizerné, když je někdo tak
obrovský pokakánek jako ten maličký; ale nevěřil ani
proradné utěšivosti vysokého muže.

Křížová trať vedla na tomto místě zelenou loukou
kolem pahrbku, podél něhož protínal most škarpu.
Nebyla hluboká, protékalo tu něco kalného, zhoustlého
úponky, hlínou a zetlelým listím. Ztěžklá, pomalá voda
se prodírala mělčinou. Vagón s chlebem stál na druhém
konci soupravy, vedle štábního vozu, kolem něhož
hlídkoval otlý *scharführer*.

„Kašlu na rady,“ řekl najednou krátce. „Jdu.“ Od-
dělal se skokem od nich. Neviděl, jak za ním vytřeštili
oči, malý své tmavošedé a ztracené v nepatrné tváři
a vysoký smutné, hluboké a bolestné oči stárnoucího
člověka.

Pohlížel nyní, jak běžel, pouze na to, co vězelo před
ním — ale to bylo jasné a zářivé jako bělostnost bříz,
prohýbajících se pružně na protějším svahu, tak nádher-

ně nazelenalém. Odtud k vozům mohlo být sotva padesát metrů. *Scharführer* počal svou jednotvárně se opakující obchůzku právě v tomto okamžiku, kdy on odtud vyrazil; musel to tedy stihnout tam a zpátky, dříve než se kruh jeho hlídky uzavře. Mohlo to být sto metrů. A mezi tím zdržení, než chléb vytáhne z vagónu. Utíkal a jen tušil v zádech pohledy maličkého s lysinou a toulavé oči Velkého vozu, jako dva blyštivé mečíky, zapíchnuté někam pod jeho lopatky.

Tohle byl závod, prolétlo mu hlavou, jenže místo cíle tam byl *scharführer*, který včera zmenšil stav transportu o dva chlapíky, protože hodlali udělat přesně to, co nyní zamýšlel on. Dvě kola, myslel si, tam, otáčka a nazpátek.

Vyskočil na výčnělek osy, polítl duhovým vějířem barev v olejové skvrně, a stanul na bachratém šestihranu mazničky. Prsty se přidržel řemínků splývajících dolů s plachty, drsné a vlhké, se ztvrdlými záhyby po deštích, a vytáhl se vzhůru. Pocítil v tom okamžiku, jak stojí pevně, i když jen na jedné noze, tak nádherně pevně, jak snad ještě nikdy v životě nestál. Snadno prostrčil holou levičku pod plachtu, šla pouze těžko shrnout, a nedostal se hlouběji, ani když ohnul paži v lokti. Měl tenkou ruku a napadlo ho, že bylo tedy k něčemu dobré, když se tak dlouho postil. Musí se dostat na špičku jako tanečník, aby se prodloužil. Není to jenom paže, pomyslel si horečně, je to jeřáb z masa a kostí, had, připjatý k jeho tělu, chobot a ocelové kleště, všechno.

Chvíli roztahoval prsty a hmatal jimi do prázdna. Ale pronikalo mu mezi nimi. Konečně uchopil růžek první vecky do konečků prstů. Hmatatelné znicotnění schoulené v temnotách pod plachtou náraz odešlo, pocítil její tvar jako objetí, barvu a vůni, to skvostné, co pohltilo celý svět. A pak mu vyklouzla. Nesmí si zoufat. Uchopí

ji teď pevněji. Když takhle ohnu ruku, řekl si, ztrácí na síle. Musí se tedy dostat výše. Potom ucítil, že na špičce nohy se dlouho neudrží a že se také dále už nedostane. Zlomím si ji, pomyslel si vztekle, ale ten chleba musím dostat na vzduch. Náhle mu něco sevřelo lýtko, ale nikdo se jej nedotkl, a proto náraz poznal, že je to křeč. Přehodil nohy, zkousl zuby, pokusil se to nevnímat. Přecházelo to, zajásal v duchu, tahle noha ho už drží lépe. Sevřel chléb a sunul ho nahoru. Spadl. *Najednou se mu studeně zjevil včerejšek, když scharführer zničil oba ty chlapíky.* Měl by snad raději seskočit. Mohl by sem doběhnout znovu, ale až za chvíli. Slyšel v duchu, jak si tohle myslel, že mu Velký vůz dává dopít do dna pohár svraboviny a říká pěkně od plic, že se prve jen jalově vytahoval. A maličký by se zaručeně přidal se svou trochou, aby se sám nemusel tvářit tak ustrašeně. A snad by to později také už vůbec nešlo. Třeba je právě tenhle okamžik ze všech poslední a pak budou smět milostivě zcepenět hlady někde na trati.

Scharführer byl právě na druhé straně; Markýz zaslechl jeho kašel a řekl si s náznakem útěchy, že mu přece zbývá ještě dost času. Stihne to, ujišťoval sám sebe, poletí potom tou loukou jako ďábel. *Opět se mu to vybavilo — byl přece u toho.*

Tohle, co vytahuje, řekl si, je plátěný sáček barevných kuliček. Vůbec na tom nemůže tak děsně záležet, zda je dostane naboru. Povede-li se mu to, bude jich jen mít víc. Když ne, nechá toho pitomého cvrnkání. Možná, že to svede; rozprodá je pak klukům do praků.

Scharführer ve středu svého hlídkového kruhu vytáhl zelený šátek a otřel si nos a zarudlé oči, neboť ani on se během této cesty pořádně nevyspal. Sem k Markýzovi dolehl jenom hluk jeho počínání. Mohl ujít kolem vagó-

nů sotva deset nebo dvacet kroků. *Kdyby to musel dnes scharführer opakovat, jako včera, pomyslí si Markýz, udělal by to určitě bez okolků. Table podívaná by nestála za nic ani pro maličkého ani pro Velký vůz.* Potopil paži pod plachtu.

Nebo jsou to jen ořechy, řekl si, z toho koloniálu vedle domu, co bydleli. Byl tam ten hoch — donesl mu sáček mouky, než odjeli z Prahy. Vždycky to tam šlo krásně šlohnout, a nikdo nic nevěděl. Tohle ani snad nejsou burské, ale náramné para ořechy, na vánoce se toho pokaždé pročachrují bromady. Pytel je krásně rozevřený, navrch rozhrnutý jako námořnický svetr, co se nosily ke krku.

Teď si vyměnil ruce. Dostane to pěkně nahoru a pak nazdar, vezme to pekelným trapem.

Znovu sevřel hranu chleba, ale rozezvonilo se v něm všechno na poplach. Aby seskočil, nebo že se dostane do nerovného křížku se *scharführerem* a nevyleze z toho živ. Ať si Velký vůz zehrá, že to zkaňhal, ale před maličkým by se stejně nerad ukazoval s prázdnou. *To s těmi kuličkami už si nedokáže představit. Je to mizernej chleba. Ta podělaná vecka. Dává mu tolik práce.* Možná, napadlo ho teď, že už je všechno stejně rozhodnuto, protože si nemohl předem spočítat všechny kroky *scharführera*. Za okamžik vystrčí ten uslintaný vojenský rypáček a podá si ho. Ale hlavně, pomyslí si s útechou, že když se to stane, nebude to odtud vidět Velký vůz nebo ten maličký. Teď možná ale přece jen dostane tu scíplou vecku na světlo. Zaťal do ní nenávistně prsty jako by to byly skobky bez citu, odehnal bolest ve zlomeném nehtu. Má ji, tu odpornou vecku, nenáviděnou moučnou hmotu, tak tvrdou. Mohl by na ni naplít, kdyby ji tak nepotřeboval, mrchu. Krista boha, teď mu zas vyklouzne, to se přece nesmí stát, kdyby tam dostal hlouběji ruku, dokázal by to. Vypjal se na špičky a ohnul ještě paži.

Zabolelo to tak strašně, ale nevyjekl. Zkousl zuby do křečovitého pošklebku, nesmí ji pustit.

Byla venku v témže okamžiku, kdy to ruplo. Je to jedno, pomyslel si, ale ti dva nebudou moci říci, že to neudělal. Seskočil. Svíral chléb v náruči a vyběhl. Musí to doběhnout, hučel do sebe, rychlostí všechno dožene, ještě to může nádherně skončit.

Tohle, Markýzi, slyšel odněkud ze sebe svištivě, nejsou pitomé skleněčky, ani para ořechy, které nikdo nepotřebuje, tohle to je bochník chleba. Viděl tu řeč téměř jako plakát nebo nápisy, vryté do země. Každý krok a skok byl písmenem a slovem. A ještě něčím víc, na čem mu tak strašlivě záleželo, protože to bylo to jediné, co ještě měl, pocit, že něco svede, poněvadž jinak neměl docela nic, a že to o něm nebudou moci říkat obráceně. Dokázal to tedy. Je to klíč, může ho zasunout do té brány, na kterou pomýšleli, a jíž byl útěk. Letěl a chléb držel v levičce, protože pravá mu visela docela bezvládná a houpala se v běhu jako hloupý přívěsek.

„Co je to tu?“ ozvalo se za ním náhle. „Zastav!“

Poznal hlas *scharführera*. Zazněla z něho ochraptělost, jež jím smýkla jako vichřice, přilétající ztemnělá a prudká. Sklonil se prudčeji kupředu, téměř padal, bránil se náporu toho hlasu, srážel ho do propastných hlubin, chtěl se mu vyrvat.

A *scharführer*, spokojen tím, že zahlédl tenounkou postavu chlapce, jemuž se říkalo Markýz, kus od vagónu, za nějž se chtěl skrýt, spokojen svou bedlivostí i pobouřen náznakem zoufalé neposlušnosti toho vyžlete opakoval chraptivě svou výzvu: „Zastav ty tenký párky, nebo ti je přerazím!“

Ten závan, jemuž se Markýz bránil, ho opět obepnul. Narazil mu do zad, ale odolal mu a nezastavil. Teď to již nebyl zkalněný mrak, vše hltající, viděl naprosto jasně, že poběží dál, pro to všechno, co se začalo převařovat

v jeho lebce se skobkovým nosem, že by maličký ohrnul nad jeho zbabělostí pohrdlivě rty, jako by to bylo zvrzané již od té chvíle, kdy si vytáhl to kratší dřívko. A také snad proto, že do konce druhého kola chybělo mizerných osm metrů a běželo se mu tak nádherně, a mohl ten chléb hodit před sebe a doběhnout, bičován dozvukem toho chraptivého hlasu, a pak *scharführerovi* tvrdit, že nic neslyšel.

„Stůj,“ zařval *scharführer* znovu.

„Nemůžu,“ zašeptal před sebe. Chtěl zahučet do vzduchu, který rozrážel nosem a bradou jako lodním kýlem, že to nejde; *scharführer* by to stejně nikdy nepochopil; musí to prostě dodělat a předstírat jako blbeček, že ten jeho pronikavý tuří hlas ani nezaslechl, když je to pouze šest metrů a snad ani to ne. Že tu věku musí těm dvěma odevzdat. Ponoukalo ho to k nim. Zdálo se mu, že je slyší. Jejich hlasy byly někde v něm a prodíraly se ven, jako kdyby se chtěly rozprostřít po té obrovské zelené louce před ním.

„Padlo to na tebe a neudělals to,“ řekl vyčítavě Velký vůz.

„Jsi bobapustej svrab,“ připojil k tomu lhostejně maličký. „Věděl jsem to hned.“

A Markýz viděl, že se už maličký vůbec nepotí a že má v očích výraz nelíčené převahy.

„Chtěl jsem to udělat,“ řekl jim. „Možná, že jsem si přitom přelomil ruku.“

„Teď už je to jedno,“ pronesl lhostejně Velký vůz. A z jeho hrdla již nevycházel ani stín starostlivosti. Byl to nezahalený posměšek.

„Bylo to v limbu už když sis vytáhl to kratší dřívko,“ poznamenal maličký. „Tvářil ses při tom podělaně jak přeplněnej nočník.“

„Ještě to stihnu a udělám to,“ řekl jim zoufale.

„Kdo ti to má věřit?“ odpověděl Velký vůz.

„Doběhnu to za ty dvě vteřiny,“ pověděl oběma znovu.

„Na to máš moc pomalý nožky,“ dodal maličký.

„Nemám.“

„Nedoběh' bys to ani za tisíc vteřin,“ ozval se Velký vůz.

„*Scharführer* za tebou pádí jak splašeněj závodní kuň. Raděj se k nám ani neblaš, aby tě s námi neviděl.“

„Doběhnu to,“ vydechl znovu tak naléhavě.

„Škoda,“ poznamenal ten maličký, „že to nepadlo na mne. Vyšlo by mi to zaručeně jinak.“

„Nevyšlo by ti to,“ namítl, „nikomu by to nevyšlo. Musel jsem strašně ohnout loket. A pak mi vyprchala síla i z prstů. Byl to strašně tvrděj chleba. Ležel až docela dole. Ale nakonec jsem ho přece vytáhl, i když mě rafla křeč do noby a musel jsem si přešlápnout. A nesu vám ho. Tady je. Musím jen doběhnout těch umazanejch pár metrů.“

„To kratší dřívko ti možná přineslo smůlu,“ prohodil ledabyly Velký vůz.

„Na to nemyslím,“ odpověděl umíněně. „Nejsem přece takovej pokakánek. Krista boha, nadarmo jste mi snad vždycky neříkali Markýz.“

„Už ti tak nikdo nebude říkat,“ ozval se přezíravě maličký, „ledaže by mu prasklo v kouli.“

„Ten chleba přece dostanete,“ zahučel jim vstříc, „ať už to se mnou dopadne jak chce.“

A pak, ještě daleko přesvědčivěji, vložil do toho všechno: „Dostanete ho, i kdyby mě to mělo stát krk jako ty dva ze včerejška.“

„Stejně tě to bude stát krk,“ řekl Velký vůz znalecky. Strašně svařtil tváře. Jeho pleť se nyní podobala bah-nisku, na které milión let pražilo slunce.

A potom: „Koukám na to už od začátku, co se za tebou objevil *scharführer*.“

„Doběhnu to,“ vyhrkl. „Ten chleba budete mít!“

„*Nemá už cenu se hádat,*“ podotkl maličký. Jeho ztracené oči se neodvratně vzdalovaly.

A Markýz viděl, že pro něho přestává existovat.

„*Nedáš si říct,*“ řekl domlouvavě Velký vůz.

„*Dostanete ho,*“ vykřikl. „*Poněvadž doběhnu!*“

„Stůj, neposlušná kryso,“ zvolal *scharführer* už zblízka.

Ani teď mu neodpověděl, ačkoli v něm už dozněly ponoukající hlasy těch dvou, kteří kus před ním pokorně klopili hlavy a stáli mlčelivě celou tu dobu, co za ním *scharführer* běžel. Poslední dva kroky, které ho dělily od nich, zkrátil jediným velikým skokem, do něhož vložil všechnu svou vyčpělou pružnost. Nebylo toho příliš, ale dotkl se přece jen špičkami nohou trávy až za narudlou stěnou vagónu; hodil veku před sebe, jako oheň i dar, někam za maličkého a vysokého, a tam také stanul, a pocítil téměř pach jejich zpocených čel a stín jejich bledosti.

„Dej sem tu veku!“ štěkl vzápětí *scharführer*.

Markýz se udiveně díval; neměl tedy docela žádný náskok, i když tak letěl; a teď zíral němě na *scharführerův* kropenatý kabát, na skvělé zelenošedé sukno, v kterém muselo být teplo i v noci.

Ještě nedokázal odpovědět. Měl vyschlé hrdlo tím během, vysušené plamenem zevnitř, bodavým ohněm, vše se v něm zpřeházelo, musel to uspořádat. Také ještě prudce vdechoval a snažil se nejdříve spolykat trochu slin, které konečně shromáždil na jazyku.

„Neměl jsem žádnou,“ odpověděl konečně.

Opodál stáli tři pejzati, povšiml si, že jim zůstaly listrové kabáty a liščí čapky. Viděl, jak zalézali pod vagón, kam padl chléb.

„Tak dobrá,“ zahučel *scharführer* a vytáhl z pouzdra pistoli, „neměl jsi žádnou, počítám do tří.“

Jeden z pejzatých nořil obřadně do veky nůž, vyrobe-

ný z kousku plechu. Udělal to spěšně a ostatní dva v lišcích čepicích mu rvali z prstů své díly. Cpali si kusy střídy do úst a vylézaly jim oči z důlků. Viděl maličkého, jak na ně valil své ztracené zelené zornice, ale jak jim nebyl s to říci, aby toho nechali. Pootočil zraky jinam, aby na to nekoukal. Tam byla ta nádherná zelená louka. Pocítil dávivou, stravující chuť otřít se dlaní o stébla trávy. Nebo se proběhnout napříč, k vagónu a na otáčku nazpátek. Pohladit vlhkost země, mít v sobě to úžasné ticho, její klid, jímž nic nepohne.

„Jedna,“ začal odpočítávat *scharführer*.

Takhle to začíná, pomyslel si Markýz. Měl tu ruku prve přece jen ohnout rychleji, a víc, stejně si ji zlomil a stihl by to alespoň.

Náhle začal uvažovat o tom, co znamenala ta nesrozumitelná čísla vagónu, u něhož byl před chvílí a vlastně tak strašně dávno. Jednička — byla hned na začátku; snad nosnost; možná že také mateřskou příslušnost toho vozu. Anebo to slovo, které teď brunátná tvář vyslovila.

„Dvě,“ řekl muž v uniformě. Snad ho poněkud udivila hlava chlapce, skoro dětská, ale utopil ji v pocitu, který měl od včerejška.

Ti s pejzy, napadlo náhle Markýze, se možná docela zalknou; představa toho, jak se to stane v této nebo příští chvíli, překryla scharführerovo druhé slovo. Kdyby tu nestál, pomyslel si, nakopl by je do zadků. Hltají jejich veku. Domnívají se, že je to pouze chléb a ona je zatím něčím docela jiným. Kdyby to tušili, třeba by toho nechali. Pejzati snad nikdy nemysleli na útěk jako oni, protože pro ně to všechno začalo mnohem dříve; tohle z nich dávno vyčpělo. Možná, napadlo ho ještě, že nakonec vždycky přijde tohle odpočítávání, i když to v člověku kvasí.

Díval se nyní nepokrytě do černého ústí hlavně a nespátril zde nic než temný otvor, vůbec ne hrozivý, a za ním světlou tvář mužíka v liščí čapce, jak se chvílemi sem těkavě dívá, ale nepřestává ani tehdy polykat střidu jejich chleba. *Ted to začalo plynout tak podivuhodně pomalu. Už přece bylo vyřčeno téměř všechno a teď se musí dostavit ta nejposlednější chvíle ze všech.* Ti dva, začal si přát, Velký vůz a maličký, by sem měli přestat koukat. Stačilo by jim přece, aby ustoupili o krok. Ať se dívají na tu krásnou louku.

Jednou našel v tatínkových věcech hodinky z šestnáctého století. Vězely v tepaném stříbrném plášti s trpasličími rytinami, člověk je rozpoznal jen když se díval docela zblízka nebo lupou. Vypadaly jako bruška. Tatínek řekl, že je to smrt. Nikdy si na to vlastně nevzpomněl, až teď. Toble černé, otvor v protáhlé hlavní pistole, utopené v kovu, je jeho bruška.

Mrkl stranou. Velký vůz by mu měl správně podat to jeho dřívko.

„Tři.“

Prst proti očím chlapce se vydal na svou cestu, po oblouku půlkruhu, kde bylo to všechno.

Ocitl se najednou v strašlivém prázdnu. Tonulo v ozvuku toho jediného slova. Zahrnulo ho černavým oblakem, který skryl vše, ale v němž nebylo nic, dokonce ani stín, vržený temným kovem, a právě v tomto zlomku vteřiny to muselo vzejít ze sinavého blesku, po němž se padá do hloubek a stoupá do výšín blaženství.

Najednou ho docela věcně napadlo, že by to snad přece jen ještě mohl říci, že chléb mají ti v listrových kabátcích, že by stačilo, aby se *scharführer* otočil. Ale to hlodavé, proč nikdy v životě nic takového neudělal, stud

před vlastní zbabělostí a strachem, ho uvrhl zpět do hlubin a dalek jeho nitra, dřív než tím mohl zastavit odulý prst, tisknoucí spoušť tak zvolna, s ledovou jistotou. Tady je konec toho kruhu, pomyslel si. Pouze přes jeho rty přešly nepostřehnutelné ševely, jak vracel zpět slova, která z něho vyplula, že to mají ti v listrových kabátech. *Mohl teď zavřít oči. Veliké, zářivé prázdno ho začalo zaplavovat.*

„Ten chleba je tadyhle za vámi,“ vyjekl náhle maličký a skočil neobratně před Markýze, který zavřel oči. Stál najednou zde, mezi ním a *scharführerem*, jako lidská zeď. Zaštitil ústí svou malou olysalou lebkou; zarudlý prst před ním už nedošel ke konci.

„Zatracená *scheise*,“ vyštěkl muž v uniformě překvapeně a skryl to do slupky hněvu.

Měl chuť dotáhnout prst, aby kulka proletěla i touto bledou hlavou. Ale vězel tu zášleh, který to vzápětí spálil jako vyschlou trávu, bleskotná představa, že se přetrhl neviditelný provaz, na němž odsouzený visel: „Kde?“

„Tady,“ ukázal maličký dozadu, k těm třem.

Scharführer pozoroval pejzaté, jak zmrtvěli hrůzou, s ústy nacpanými chlebem. Chtěl se ještě na něco zeptat. Ale zůstal oněmělý. Jen plivl na trávu, a nebyl si jist, zda to, co ho naplnilo, je skutečné pohrdání. Odstrčil maličkého jako mouchu.

Viděli, jak kráčel kolébavě, otlý a záhadný po té nádherné zelené louce rovnou k štábnímu vagónu. Vyciřovali z této chvíle něco hřejivého, co sem vlétlo a unikalo. Bylo to jako malý plamínek, který se vzepjal do blýskavé a oslnivé výše, náhle se zmenšil, zakmítal a spolkl sám sebe. A tu se sem vrátilo to všechno, co je obklopovalo. Velký vůz se náhle vzpamatoval a vrhl ke zbývajícímu z těch pejzátých, který ještě něco měl. Začal mu vytrhovat zbytek veky z prstů a vztekla ho fackoval.

„Padlo to na tebe,“ řekl pak ten maličký k prostřednímu s trochu hloupým úsměvem a pozoroval ho svými bázlivými, ztracenými očima; a když Markýz mlčel, dodal:

„A bylo mi blbý, nechat tě v tom, aby sis to odskákal a nic z toho nemělo bejt.“

BÍLÝ

Tomáš, zvaný Oškliváček, si utře brýle a zase je nasadí.

Stojí tu hodinu. Čeká na Blechu. Už by mohla vystrčit svou okudlanou hlavu. Blecha je holka a má encefalítidu. To je šilhavá nemoc. Co ji ofkali, myslí si Tomáš, není tak hezká. Ale jemu se líbí. Je tu ráno co ráno.

Dvůr Kavalírky je krásně prostorný. Tadyhle, na té půlce, co je k ní čelem, je nemocnice; infekční oddělení. Zády k sobě má blázinec. Mříže jsou tady i tam. Jenomže tady jen na oknech. Za ním jsou i jako plot. Aby cvoci nemohli pláchnout. Nad blázcincem je bašta. Sem se chodí v létě opékat tělo na slunci a kašlat na ghetto. Jednou by si sem Tomáš zase rád skočil s Blechou. Nesl jí tenkrát skákadlo. Vzal by ji za ruku, proběhne mu hlavou, a utrhl nějakou kytku. Případně pampelišku. Je žlutá a to je jejich barva. Někdy taky bílá, napadne ho, ale jen když odkvete. Stačí fouknout a padáčky se nesou vzduchem. Loni viděl, jak to udělali dva docela velcí lidé. A ženská, pro kterou ten chlapík rozfoukal skoro celou kytku, se z ničeho nic rozplakala. Velicí jsou někdy hloupí. Až bude jaro, pokračuje Tomáš v úvahách, donese jich Bleše fůru. Jedna známá paní z toho dovede dělat špenát. Nikdy Bleše nic nepřinesl, myslí si.